

VERİTABANI DERSİNDE ÖRTÜK PROGRAM ETKİSİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI

Nihan ARSLAN NAMLI*

Özet

Bu çalışmada öğrencilerin veritabanı dersindeki örtük programın etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırmanın amacı veritabanı dersinde kullanılan fiziki ortam, yöntem, öğrenme-öğretme etkileşimi, öğrenci- öğrenci, öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi ve değerlendirme sürecinden kaynaklanan örtük programı ortaya çıkarmaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden tekli bütüncül durum çalışmasıdır. Araştırmada nitel araştırmada veri toplama yöntemlerinden gözlem ve görüşme kullanılarak derinlemesine bilgi toplamak amaçlandığından seçkisiz olmayan amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmış, vize sınavlarından aldıkları puana göre notları düşük, orta ve yüksek olan 9 öğrenci seçilmiştir. Araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada 20017-2018 öğretim yılı bahar döneminde Çukurova Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalında Veritabanı Dersi üç hafta süreyle (9 saat) gözlemlenmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında aynı dersin öğrencileriyle gözlemlerden sonra görüşme yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış gözlem formu, alınan uzman görüşleri doğrultusunda bazı düzeltmeler yapılarak geliştirilmiştir. Görüşme formları için ilgili alanyazına dayalı olarak ve araştırma problemini detaylandırarak şekilde görüşme soruları hazırlanarak kapsam geçerliliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Geri bildirimler doğrultusunda sorular tekrar düzenlenmiş ve 11 soru oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış gözlem ve görüşme ile toplanan nitel veriler toplanmıştır. Gözlem verilerinin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Görüşme verileri ise içerik analizi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, veritabanı dersinde sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinden, öğretme-öğrenme etkinliklerinden, öğretim elemanı-öğrenci, öğrenci-öğrenci etkileşiminden ve değerlendirme sürecinin örtük programı etkilediğine yönelik sonuçlar betimlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Durum çalışması, örtük program, veritabanı

HIDDEN PROGRAMS' EFFECT ON DATABASE COURSE: A CASE STUDY

Abstract

The aim of this study is to investigate the effect of the hidden curriculum in the database course. The aim of this study is to reveal the physical environment, methods, learning-teaching interaction, student-student interaction, student-faculty interaction and evaluation program. The research is a single case study of a qualitative research methods. In the qualitative research,

* Arş. Gör., Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümü, Adana, Türkiye, nihanarslannamli@egitim.cu.edu.tr, Orcid id: 0000-0002-5425-1468

it was aimed to collect in-depth information from the data collection methods by using observation and interview method. The criterion sampling method was used from non-selective purposive sampling techniques. The research was carried out in two stages. In the first phase, in the spring semester of 2017-2018 academic year, the database course at the Computer Education and Instructional Technology Department of Çukurova University was observed for three weeks (9 hours). In the second stage of the study, the students of the same course were interviewed after the observations. The semi-structured observation form was developed by making some corrections according to the expert opinions. Interview questions were prepared for the interview forms based on the related literature and detailed the research problem and expert opinion was received for scope validity. Based on the feedback, the questions were rearranged and 11 questions were formed. Qualitative data collected through semi-structured observations and interviews were collected. Descriptive analysis was used in the analysis of observation data. Interview data were analyzed with content analysis. In the light of the findings obtained, the results of the database course show that the physical environment and regulations of the class, teaching-learning activities, teaching staff-student, student-student interaction and evaluation process affect the hidden curriculum.

Keywords: Case study, hidden curriculum, database

GİRİŞ

Eğitim programlarına bakıldığında alanyazın daha çok açık program ile ilgilenmiştir. Ancak bir de örtük ya da gizli program ortaya çıkmıştır. Örtük program, resmi olmayan öğretim etkinliklerini kapsayan bir programdır. Eğitim programının amaçları, eğitim durumları ve sınav durumları yazılı olarak belirlenmiş olmasına karşın örtük programda yazılı bir belge bulunmamaktadır (Yüksel, 2005). Öğrenilenleri etkileyen resmi olmayan bir sistemin varlığını açıklayan ve örtük program unsurlarına ilişkin çalışmalar yapan ilk kişi olmamasına rağmen örtük program kavramı ilk defa Phillip Jackson tarafından kullanılmıştır (Gordon, 1982; Lynch, 1989; Margolis ve diğerleri, 2001; Portelli, 1993). Snyder (1971) örtük programı öğretmenlerin öğrencilerine bazen uygun olmayan bir biçimde de olsa ima yoluyla aktardıkları ve öğrencilerin başarılı olmalarında önemli bir rol oynayabilen gizli mesajlar bütünü olarak tanımlamaktadır. Örtük programın, resmi programın yeniden yorumu olduğunu belirtmektedir. Örtük program öğrencilerin formal programa verdikleri tepkilerle bağlantılıdır. Öğretmenler formal görevler vermelerine rağmen öğrencilerin bu görevleri yerine getirmek için gerekli olduğunu düşündükleri şeyler öğretmenlerin beklentilerinden farklı olabilir. Sonuçta öğrencilerin okul bağlamında verilen ödüllerle arasında bağlantı kurmaya başladığı gizli davranışlar ortaya çıkar. Bu açıdan yaklaşıldığında öğrenciler örtük programın farkındadır. Aslında örtük program, açıkça belirtilen programa maruz kalındıkça ve tepki gösterildikçe ortaya çıktığı için öğrenciler örtük programın oluşmasına katılmaktadır. Snyder'ın örtük programla ilgili bu görüşü aslında öğrencilerin kendilerine sunulan programa

teпки geliştirerek örtük programı oluşturdukları düřünceѕidir. Bu nedenle okullarda uygulanan açık programın öğrencilerde olumlu tepkiler oluşturacak şekilde düzenlenmesi gereği ortaya çıkmaktadır.Örtük program, sınıfta öne çıkarılan öğretim ve öğrenme stilleri, fiziksel ve öğretimsel çevre toplamı ile öğrenciler eiletlen mesajlar, yönetim yapıları, öğretmen beklentileri ve notlandırma süreçlerini de içine almaktadır (McLaren, 2011). Örtük program kavramının içeriği çok geniş olmakla birlikte ders dışı etkinlikleri de kapsamaktadır. Örtük programın en belirgin özelliği yazılı olmamasıdır. Bu nedenle, kavramın sosyolojik niteliği daha fazladır. Okul içinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin davranışları, yaklaşımları, inançları, değer yargıları, okul atmosferinin niteliği, değerleri, okul içi ortamın öğrencilere sağladığı etkileşim örüntüsü, okul içi yazılı olmayan kurallar, rutinler, disiplin, otoriteye itaat etme gibi kültürel tutumlar ve daha birçok kültürel etken örtük program kapsamında ele alınmaktadır (Tezcan, 2003). Örtük program, öğretmen ve yöneticilerin davranışları, konuşmaları, öğrencilere yaklaşımları, eğitimin dayanışmacı ve yarışmacı olması, okul ikliminin niteliği, öğretim sürecinin araştırmacı ya da ezberci olması, öğretim kadrosunun atfettiği değerler, okulun yarattığı öğrenme ortamları, kısaca okulda öğrencilere yansıyan tutumlarla, öğrencilerin karşılıklı etkileşimleri sonucu öğrendikleri davranışlarda kendini göstermektedir (Çubukçu, 2012). Bu bağlamda öğrencilerin veritabanı dersindeki örtük programın etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı veritabanı dersinde kullanılan fiziki ortam, yöntem, öğrenme-öğretim etkileşimi, öğrenci- öğrenci, öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi ve değerlendirme sürecinden kaynaklanan örtük programı ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki araştırma soruları belirlenmiştir.

- Sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinden kaynaklanan örtük program, veritabanı dersini nasıl etkilemektedir?"
- Öğretim-öğrenme etkinliklerinden kaynaklanan örtük program, veritabanı dersini nasıl etkilemektedir?
- Öğretim elemanı-öğrenci, öğrenci-öğrenci etkileşiminden kaynaklanan örtük program, veritabanı dersini nasıl etkilemektedir?
- Değerlendirme sürecinden kaynaklanan örtük program, veritabanı dersini nasıl etkilemektedir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma gurubu, veri toplamı aracı ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma deseni

Bu araştırmanın amacı bağlamında, veritabanı dersinde kullanılan fiziki ortam, yöntem, öğrenme-öğretme etkileşimi, öğrenci- öğrenci, öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi ve değerlendirme sürecinden kaynaklanan örtük programın incelendiği bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum olarak, dersin uygulama sürecindeki örtük program kabul edilmiştir. İlgili durumda meydana gelen değişimleri ve süreçleri anlamak için tek bir analiz birimi bütüncül olarak ele alındığı için bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçekliği içinde çalışan, olgu içinde bulunan içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla veri kaynağının olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir (Yin,1984, Akt: Yıldırım & Şimşek, 2005). Durum çalışmalarında, daha derinlemesine bilgi toplayabilmek için birden fazla veri toplama aracı kullanılır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2009). Bütüncül tek durum deseninde, tek bir analiz birimi (bir birey, bir kurum, bir program, bir okul, vb.) vardır (Yıldırım & Şimşek, 2005). Bu çalışmada tasalanan ünite bütüncül tek durum olarak kabul edilmiştir.

Çalışma grubu

Bu araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada 20017-2018 öğretim yılı bahar döneminde Çukurova Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalında Veritabanı Dersi üç hafta süreyle (9 saat) gözlemlenmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında aynı dersin öğrencileriyle (9 öğrenci) gözlemlerden sonra görüşme yapılmıştır. Öğrencilerin beşi kız, dördü erkektir. Öğrencilerin araştırmaya katılmasında gönüllülük esas alınmıştır. Araştırmada nitel araştırmada veri toplama yöntemlerinden gözlem ve görüşme kullanılarak derinlemesine bilgi toplamak amaçlandığından seçkisiz olmayan amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla, gözlem yapılan derste öğrencilerin vize sınavlarından aldıkları puana göre notları düşük, orta ve yüksek olan 9 öğrenci seçilmiştir.

Veri toplama aracı

Araştırmanın amacı ve alt problemleri dikkate alınarak yapılandırılmış gözlem formu, alınan uzman görüşleri doğrultusunda bazı düzeltmeler yapılarak geliştirilmiştir. Gözlem formunda, sınıfın fiziki ortam ve düzenlemeleri, öğretme-öğrenme etkinlikleri, öğretim elemanı-öğrenci etkileşimi ve değerlendirme başlıkları yer almıştır. Gözlem sırasında veriler not gözlem formu yoluyla kaydedilmiş ve 9 sayfalık yazılı metin elde edilmiştir. Veriler 2018 Mart ve Nisan ayları arasında 9 saat süren etkinlikler boyunca

toplanmıştır. Araştırmada ikinci veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış öğrenci görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formları için ilgili alanyazına dayalı olarak ve araştırma problemini detaylandırarak şekilde görüşme soruları hazırlanarak kapsam geçerliliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Geri bildirimler doğrultusunda sorular tekrar düzenlenmiş ve 11 soru oluşturulmuştur. Görüşmede sınıfın fiziki durumu, öğretim elemanı ve öğrenci beklentileri, derste çelişen durumlar, öğretim elemanı ve öğrenci etkileşimleri, öğretim elemanı ve öğrenci davranışları, derste başarılı olma ölçütü gibi konular üzerinde durulmuştur. Görüşmeler katılımcıların izinleri ile ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. Daha sonra bu kayıtlar bilgisayar ortamında yazılı metin haline getirilmiştir. Katılımcıların görüşme boyunca söyledikleri, aynen yazılı metin haline getirilmiş ve 17 sayfalık bir yazılı metin elde edilmiştir. Etik sorunları gidermek amacıyla görüşme yapılan öğrencilerin kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve araştırma raporlaştırılırken “Ö1, Ö2 ve Ö3” kodları ile tanımlanmıştır. Ayrıca bu araştırmada hazırlanan gözlem formu doğrultusunda üç veritabanı dersi dokuz saat olacak şekilde yapılandırılmış gözlem tekniği yoluyla analiz edilmiştir. Etik sorunları gidermek amacıyla gözlem verileri raporlaştırılırken gözlenen dersler “GD1, GD2 ve GD3” biçiminde kodlanmıştır.

Verilerin analizi

Yarı yapılandırılmış gözlem ve görüşme ile toplanan nitel veriler toplanmıştır. Gözlem verilerinin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde, veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Görüşme verileri ilk olarak yazıya aktarılmış daha sonra içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak temel amaçtır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Dökümü yapılan veriler satır satır okuma tekniği ile kodlanmış, daha sonra tümevarım yaklaşımı ile bu kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Bulguların sunumunda katılımcıların görüşlerini yansıtmak için doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

BULGULAR

Bu çalışma da gerçekleştirilen gözlemler ile görüşmelerden elde edilen verilerin analizi ve yorumlanması üzerinde durulmuştur. Amaç ve yöntem doğrultusunda toplanan verilerin analizinden elde edilen bulgular sunulmuştur. Gözlem ve görüşme verileri analizinde dört başlıkta ele alınmıştır. Bu başlıklar aşağıdaki gibidir:

- Fiziki ortamdan kaynaklanan örtük program

- Öğretme ve öğrenme etkinliklerinden kaynaklanan örtük program
- Etkileşimden kaynaklanan örtük program
- Değerlendirmeye yönelik örtük program

Fiziki ortamdan kaynaklanan örtük program

Araştırmanın birinci alt problemi, “Sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinden kaynaklanan örtük program, veritabanı dersini nasıl etkilemektedir?” ” şeklindedir. Sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinden kaynaklanan örtük program; öğrencilerle yapılan görüşmeler ile belirlenmeye çalışılmıştır. Verilerin çözümlenmesi sonucunda, sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinden kaynaklanan örtük program unsurları belirlenmiş ve “fiziki ortam problemleri” ve “fiziki ortam önerileri” alt boyutlarına ulaşılmıştır. Şekil 1’de kod-tema ilişkisi görselleştirilmiştir.

Şekil 1. Fiziki ortamdan kaynaklanan örtük programa ilişkin temalar ve alt boyutlar

Fiziki ortamdan kaynaklanan örtük program ana temasına ilişkin alt temalar fiziki ortam problemleri ve önerileri şeklinde belirlenmiştir. Fiziki ortam problemleri internet problemleri, laboratuvarların küçük olması, bilgisayarların donanım sorunu, öğretmen masasının niteliksiz yeri, bozuk ve az sayıda bilgisayar sorunu ve sandalye sayısının fazlalığı ve ses çıkarması şeklinde kodlanmıştır.

Fiziki ortam problemleri

Sınıfın fiziki ortamı, öncelikle alanda tutulan gözlem kayıtları dikkate alınarak betimlenmiştir. Sınıf düzeninin U oturma düzenine göre yapıldığı, ancak orta sıralarda da bilgisayar olduğundan tam bir U düzeni olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrenci sayısı fazla olduğundan her bir öğrenciye bir bilgisayar düşmemekle birlikte, bazı bilgisayarlarda internet problemi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yapılan görüşmelerle sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinden kaynaklanan örtük programa ilişkin veriler elde edilmiştir. Sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinin problemleri olduğuna ilişkin veriler aşağıda sunulmuştur.

"...Şöyle düşünüyorum sınıfın fiziki ortamı 1. sınıftayken yeterli geliyordu ama artık yetersiz olduğunu düşünüyorum çünkü çok fazla sandalye var ben olsam sandalye başına bir bilgisayar koyardım. Sınıfın daha büyük bir yere taşınmasını sağlarım. Mesela drama filan çok geniş yerlerde. Ama bilgisayar lab 2 tane var ikisi de küçük. Öğretmen masası çok niteliksiz bir yerde. Kör bir yerde. Öğretmende etkin olamıyor zaten. Derste sürekli kalma gereği duyuyor çünkü hakimiyeti sağlayamıyor. Akıllı tahta bir yerde projeksiyon bir yerde bence bilgisayarlar biraz yetersiz. Sayı açısından. Yetersiz teknik olarakta yetersiz kalıyor.." (Ö2).

"...Sandalyeler kesinlikle hani iyi değil. Döner sandalyeler ses çıkarıyor kesinlikle. İleridekine de şey diyemiyorsun sandalyeni oynatma filan. Tahtanın zaten projeksiyon tarafından bakınca öğretmen arkada kalıyor. Biz hocamızı görmediğimiz için anlamıyoruz. Belki akıllı var. Akıllık tahta üzerinden anlatılsa hem hocamızı görürüz hem de dersi oradan daha iyi görürüz. Ben daha iyi buluyorum. Bilgisayarlarda orta halli bilgisayarlar. Ama çoğunda internet olmuyor. Mesela biz demin veri tabanı dersine girdik. Hocamız işte bir soru sormuştu delete ile ilgili. Araştırma yapacağız telefonumuzla yapıyoruz. Onu ben bilgisayardan yapmak isterdim. Bazı bilgisayarlarda internet yok..." (Ö4)

Yukarıda, görüşme kayıtlarından yapılan alıntılarda öğrenciler çok fazla sandalye olması ve ses çıkarması, sınıfın küçük olması, masanın niteliksiz bir yerde olması, bilgisayar sayısındaki azlıktan, internet problemlerinden kaynaklanan problemlere yer vermiştir.

Fiziki ortam önerileri

Görüşme soruları ışığında öğrenciler fiziki ortam problemlerine önerilerde bulunmuşlardır. Öğrenciler daha geniş bir sınıf istediklerini, pencerelerin yenilenmesi gerektiğini, sınıf oturma düzeninin değiştirilmesi gerektiğini ve ısı ve ışık için önlemler alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Öğrencilerden gelen önerilerden bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Daha geniş bir sınıf hayal ederdim. Mesela drama sınıfı var ya. Drama gibi büyük bir yerde olmalıydı. Ortada bilgisayar olmamalıydı. Direk u olmalıydı zaten ideal düzen de o. Bence ortada boş alan olmalı. Çok dikkat çekici şey var sınıfta. Öğrenme de de dikkat çekince uyarıcı bir yerlere kayıyor. Bir yerde şey olamıyorsunuz. Pencereler giderilebilir bozuk. Işık yeterli aslında çünkü loş ışık yeterli projeksiyon kullanıyoruz. Öyle düşünüyorum...”(Ö7)

“...Nasıl diyeyim.hocanın masasının tam ortada olmasını isterdim. Bir kenarda değilde. Mesela sağ tarafı görüyor sol arkayı göremiyor. Kopukluk oluyor arka tarafta. Isı ışık berbat sınıf bayağı havasız. Camı açsanda fayda etmiyor. Sınıf küçük bir sınıfın mevcudu çok. Sınıfın büyük olması iyi olurdu. Yazın klimayı yanlış yere koymuşlar. Öndeki insan diyor ben üşüdüm arkadakiler sıcacık. Projeksiyon akıllı tahta her sınıfta bulunmaz velinimet..”(Ö1)

Yukarıda verilen görüşme önerilerine ek olarak gözlem kayıtları da bunu destekler niteliktedir. Aşağıda araştırmacı tarafından alınan gözlem notlarına yer verilmiştir.

“...Sınıf U şeklinde ancak dağınık, her öğrenci bir bilgisayara oturmak istiyor ancak bazı bilgisayarlara 2 ve 3’erli oturmak zorundalar. Elektrik problemi ve internet problemi mevcut..”(GD1)

Yukarıdaki gözlem verisinin görüşme verilerini sınıf oturma düzeni, bilgisayar sayısı ve internet problemi açısından desteklediği görülmektedir.

Öğretme & öğrenme etkinliklerinden kaynaklanan örtük program

Araştırmanın ikinci alt problemi, “Öğretme-öğrenme etkinliklerinden kaynaklanan örtük program, veritabanı dersini nasıl etkilemektedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi sonucunda, “öğretim elemanlarının beklentileri”, “öğretim elemanının söylem ve eylemlerindeki çelişkili durumlar” ve “öğrenci beklentileri” ana temalarına ulaşılmıştır. Şekil 2’de kod-tema ilişkisi görselleştirilmiştir.

Şekil 2. Öğretme ve öğrenme etkinliklerinden kaynaklanan örtük programa ilişkin temalar ve alt boyutlar

Öğretme ve öğrenme etkinliklerinden kaynaklanan örtük program ana temasına ilişkin alt temalar öğretim elemanının beklentileri, öğrenci beklentileri, öğretim elemanının söylem ve eylemlerindeki çelişkili durumlar şeklinde belirlenmiştir. Öğretim elemanının beklentileri sorumluluk ve saygı, otantik öğrenme, dersin kurallarının uygulanması, üst düzey akademik beklenti şeklinde kodlanmıştır. öğrenci beklentileri öğrencinin notla tehdit edilmemesi, öğrenci fikirlerinin dile getirilebilmesi, öğrenci fikirlerinin önemsenmesi şeklinde kodlanmıştır, öğretim elemanının söylem ve eylemlerindeki çelişkili durumlar ise değerlendirme türünün yapılmasındaki tutarsızlık şeklinde kodlanmıştır.

Öğretim elemanının beklentileri

Öğretim elemanlarının dersi işlerken açıkça ve açıkça belirtilmemiş beklentilerini öğrencilerle paylaştıkları ve bu beklentileri doğrultusunda öğretim-öğrenme sürecinin etkilendiği belirlenmiştir.

“...Aslında bize diyor ki uğraşın yapın. Ama bizden üst düzey bekliyor. Mesela yapabildiğimizden daha üst şeyler bekliyor. Mesela programlama açısından. Şöyle bence bir çoğumuzun aldığı eğitim buna yeterli. Birçoğumuzun diyorum çünkü meslek lisesi mezunları var sınıfımızda. Zaten 40 kişiden 30-35 i meslek lisesi mezunu. Benim açımdan iyi değil. Ben Anadolu lisesi mezunuyum. Şu zamana kadar bilgisayarla ilk defa bu kadar haşır neşir oldum. Gelir gelmez sudan çıkmaz balık gibiydim. Sadece Word biliyordum. Sunu bile 2 defa hazırlamıştım. Gelir gelmez kodlar, diğerlerine göre 1-0 geride başladım.

Hocanın beklentisi normal aslında ama ben kendi açımdan değerlendirdiğimde dezavantaj...”(Ö6)

“...Mesela dersi gösterdikten sonra günlük hayatta kullanmamızı istiyor. Ne işe yarayacağını bilmemizi kesinlikle istiyor. Bunu söylemezsen kızar. Gösterdikleri de günlük hayattan. Bakkal olsun esnaf olsun. Veritabanı felan işimize yarayacak şeyler. Bunları bekliyor..” (Ö4)

Öğrencilerle yapılan görüşme kaydından yapılan yukarıdaki alıntılarda Ö6 ve Ö4, dersin öğretim elemanının onlardan üst düzey akademik beceri beklediğini belirtmiştir. Ayrıca öğrendiklerini otantik öğrenme yoluyla öğrenmelerini beklemektedir.

Öğretim elemanının söylem ve eylemlerindeki çelişkili durumlar

Görüşme kayıtları incelendiğinde öğretim elemanının, söylem ve eylemlerindeki çelişkili durumlar yalnızca değerlendirme türünde ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanı değerlendirmeyi test yapacağını söylemiş, ardından fikrini değiştirip klasik yapmaya karar vermiştir. Bu bulgu Ö8 ve Ö2'nin alıntlarıyla desteklenmiştir.

“...Pek olmadı sadece şu konuda oldu finali test yapacağım demişti klasik yapma kararı aldı. Çünkü kendisi şey demişti. Bir hocanız en başta size ne diyorsa onu yapmak zorunda gelip bana şikayet edin demişti. Kendisi yaptı bir tek o konuda..” (Ö8)

“... Genellikle söylediği şeyi yapıyor. Çok fazla çelişmiyor ama dediğim gibi hani mesela sınav şekli hakkında. Öğrencinin tutumu yüzünden sınav şeklini değiştirebiliyor...”(Ö2)

Ders içi gözlemlerden elde edilen veriler de bu bulguyu destekler niteliktedir. G2 esnasında sınıfın hocası soruyu çözemelerse sınavı klasik yapacağından bahsetmiştir.

Öğrencilerin beklentileri

Öğrencilerin öğretim elemanından beklentilerine ilişkin yapılan görüşmelerde aşağıdaki alıntılar açığa çıkmaktadır.

“...Beklentim aslında şu yönde hoca derste üst düzey istiyor. Normal ama benim için değil. kendileri sıfırdan başladıklarını düşünüyorlar ama ben öyle düşünmüyorum. Beklentilerimiz dikkate alınıyormuş gibi düşünüyorlar ama üniversite öğrencisi bilmeli diyorlar. Yillardır bu işin içindeler. Belki de sıfırın ne olduğunu unuttular. Sıfırın aslında bu düzey olduğunu unuttular....”(Ö1)

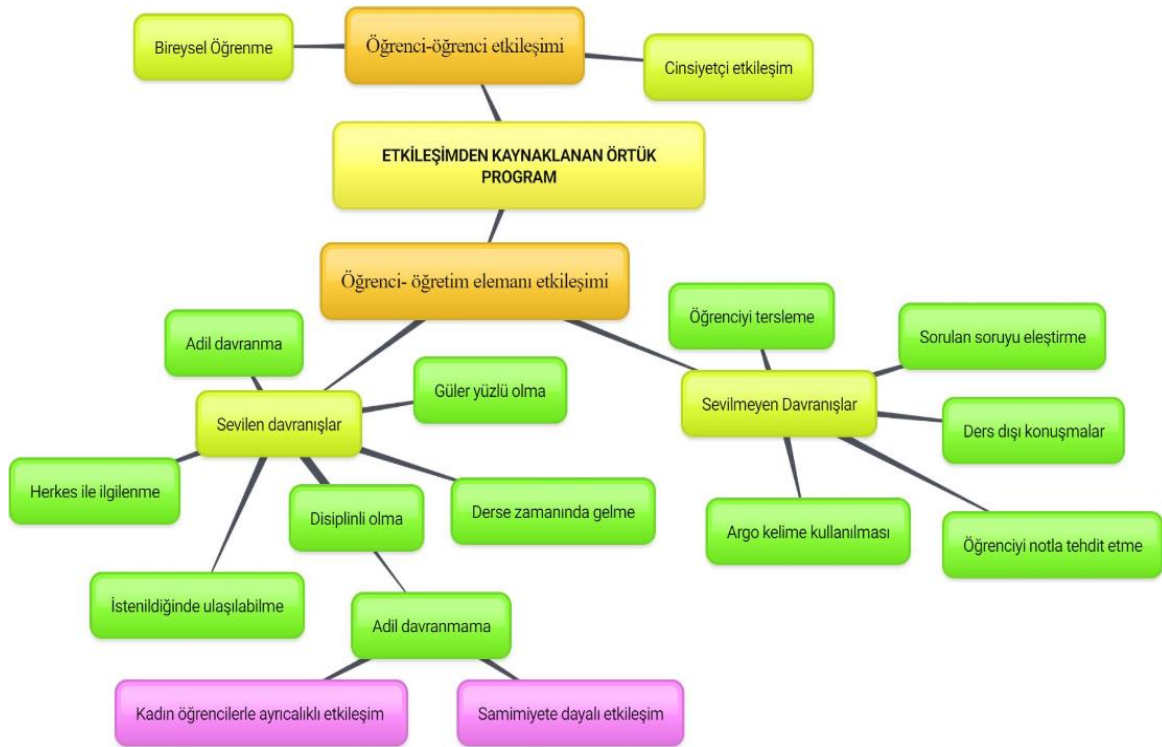
“....Benim beklentimin yüzde 80 i karşılıyor diyebilirim. Bunlar neler. Ders işleyişi güzel hani sıkıyor dediğim gibi öğrenciye tavır çok güzel onu beğeniyorum. Ama birazda şey olması gerek. Sınıftaki diğer öğrenciler mesela, bilenlerle bilmeyenleri ayırt etmesi gerek. Onu pek bildirmiyor...”(Ö5)

“....Benim beklentilerim öğrenciyi bir kere notla tehdit etmemeli öğrenciyi notla tehdit edersen öğrenci öğrenemez. Zorlanırsa yapamaz. Yapamıyorsa denemez. Hocamız demiyor ama bir insana sürekli aptalsın dersin aptal olsun. Notla tehdit edersen öğrenci öğrenmez ezberler. Aslında yemiyor söylemek. Cesaret edemiyorum sınıftan destek bulamıyorum..”(Ö4)

Görüşmelerle ortaya çıkan yukarıdaki alıntılarda öğrenciler yüksek beklenti olmamasını, öğretim elemanının bilenle bilmeyeni ayırt etmesi gerektiğini, öğrencinin notla tehdit edilmemesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Ö1,Ö5,Ö4.)

Etkileşimden kaynaklanan örtük program

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “Öğretim elemanı-öğrenci, öğrenci-öğrenci etkileşiminden kaynaklanan örtük program, veritabanı dersini nasıl etkilemektedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi sonucunda, “öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi” ve “öğrenci-öğrenci elemanı etkileşimi” ana temalarına ulaşılmıştır. Şekil 3’de kod-tema ilişkisi görselleştirilmiştir.

Şekil 3. Etkileşimden kaynaklanan örtük programa ilişkin temalar ve alt boyutlar

Etkileşimden kaynaklanan örtük program ana temasına ilişkin alt temalar öğrenci-öğrenci etkileşimi ve öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi şeklinde belirlenmiştir. Öğrenci-öğrenci etkileşimi bireysel öğrenme ve cinsiyetçi

etkileşim şeklinde kodlanmıştır. Öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi ise sevilen ve sevilmeyen davranışlar şeklinde kodlanmıştır.

Öğrenci- öğretim elemanı etkileşimi

Verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrenci- öğretim etkileşimi ve bu etkileşimlere yönelik görüşleri belirlenmiştir.

"...Çok fazla kişi olunca herkesle ilgilenmek zorunda kalıyor hocamız. Hani bize ulaşması diyeyim, bakması, ilgilenmesi biraz uzun sürüyor zorlaşıyor. Hani az kişi olsa daha iyi ilgilenirdi ama buna rağmen hala ilgileniyor hocamız.." (Ö3)

"...İstediğimizde ulaşabiliyoruz yanımıza geliyor. tabi ki hocanın güler yüzlü olması. Bence derse zamanında gelmesi. Bir hocanın disiplinli olması o hocaya olan tavrı değiştiriyor. Disiplinsiz hocayı ciddiye almıyoruz.." (Ö9)

Görüşmelerden yapılan alıntıda öğrenci Ö3; öğretim elemanının sınıfın kalabalık olmasından dolayı herkesle ilgilenmeye çalıştığı dolayısıyla bunun zaman aldığı ve çok başarılı olmadığını belirtmektedir. Ancak buna rağmen dersin hocasının elinden geleni yaptığına vurgu yapmaktadır. Ayrıca Ö9 öğretim elemanına istediklerinde ulaşabildiklerini ve disiplinli olduğuna vurgu yapmıştır. Ayrıca öğrencilerden derse zamanında girmelerini ve mutlaka buna uymalarını istediği anlaşılmaktadır.

"...Bazen mesela çok tersleyebiliyor. Evet bilmediğim bir şeyi soru soruyorum. Belki saçma bir soru soruyorum ama ben bilmediğim için onun saçma olup olmadığını bilemem sorduğum sorunun. Çünkü bilmiyorum. Öğrenmemişim. Geçmişte görmemişim. Ki görsem mutlaka hatırlarım. Çünkü ben geçmişte de sorumluluk sahibi biriydim. Mutlaka bir yerlerde öğrenmiş olsam soru işareti kalır. Ama ona orunca kızabiliyor. Böyle saçma soru sorulmaz diyor. Ama ben zaten onun saçma olduğunu bilsem sormam.." (Ö8)

"...Ya bazen ders dışında kendi buralara gelmesini anlatıyor. Ben kolay buralara gelmedim diyor. Profesörlük başka bir şey öğretmenlik başka bir şey diyor. İkisini kesinlikle birbirine karıştırmamalıyız filan kendisi de karıştırmıyor. Çok sinirlenebiliyor. Ağzından argo kelimeler duyuyorum. Bu bana garip geliyor. Bize değil ama başka insanlara söylüyor. Evet bize söylemiyor ama sanki bize söylüyor gibi. Utanıyorum eğer bir soruda cevap vereceksem veremiyorum.." (Ö2).

"...Kızların daha çok şey yapmasını istiyor. Olumlu yönde. Yani teşvik etmeye çalışıyor. Bilgisayar konusunda da öyle yazılımcılar genelde erkek olur. Nadirdir kız olduğu desteklemek istiyor aslında. Bugün derste de yaptı kızlar hadi yapın filan. Bu iyi bir şey bence olumlu bir şey. Zaten erkekler ön plana çıkıyordu derste. Kızların bu durumundan memnunum.." (Ö7).

Gözlem kaydından yapılan alıntıda Ö8 öğretim elemanına rahatlıkla soru sormadıklarını, sorduklarında tersleneceklerinden korktuklarını belirtilmiştir. Diğer taraftan Ö2 ders dışı konuşmaların dersi süistimal ettiğinden

yakınmaktadır. Aynı zamanda dersin hocasının derste argo kelimeler kullanması da öğrencileri rahatsız etmektedir. Öte yandan derste kızları daha fazla teşvik ettiği Ö7 tarafından belirtilmiştir. Bu bulgu GD3 ders gözlemleriyle de uyuşan bir bulgudur.

“...Hoca adım adım yardımcı oluyor. Teşvik ediyor. Kızları daha çok teşvik ediyor. Kızlar yapar erkekler yapamaz diyor..” (GD3).

Yukarıda öğretim elemanlarının kız öğrencileri teşvik ettiğine dair gözlem bulgusu verilmiştir.

Öğrenci-öğrenci etkileşimi

Öğrencilerin, öğrenci-öğrenci etkileşimi sonucunda bireysel öğrenme yönelimli oldukları ve bazı öğrencilerin cinsiyetçi davrandıklarının bulunmuştur.

“...Aslına bakarsanız hiçbiriyle hiçbir sorunum yok ama bende sorun var. Ben çatışıyorum yani. Evet sorunum yok ama bana sorumsuz geliyorlar. Çok lakayt geliyorlar. Benim öğrenme sürecimi bu durum etkilemiyor. Bireysel düşünüyorum. Kendim öğreniyorum. İşbirliği öğrenme taraftarım aslında birilerine bir şeyler öğretmek onlardan bir şeyler öğrenmek istiyorum ama karşı taraftan hiçbir şey gelmeyince donup kalıyorsunuz...” (Ö9).

“...Ya konuştuğum 2-3 kişi var. Diğerleriyle selamlaşmıyorum. Yok tartışmadım. Gerek yok herkese. Şöyle bir şey var kötü yönleri tabi ki var ama iyi yönlerinin daha çok olduğunu düşünüyorum. Mesela biz 4. Sınıfa geldik. Herkes birbirleriyle kavgalı sözlü filan. Ama insanların beni tanımadığını düşünüyorum çünkü şu an sınıfta sözsüz başımı eğirim. Kendim kişisel düşünüyorum. Ben kız lisesinde okudum. Erkeklerle konuşmuşluğum olmadı. İletişimim olmadı ona bağlıyorum...” (Ö2).

Yukarıda Ö9 ve Ö2'nin öğrenci-öğrenci etkileşimine yönelik görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre, Ö9 işbirlikli öğrenmenin ona bir fayda katmadığını, dolayısıyla bireysel öğrenmeye yöneldiğini, Ö2 ise kız lisesinde okuduğundan dolayı kızlara ayrıcalıklı davrandığını belirtmiştir.

Değerlendirmeye yönelik örtük program

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “Değerlendirme sürecinden kaynaklanan örtük program, veritabanı dersini nasıl etkilemektedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi sonucunda, “öğrencinin başarılı olma ölçütü”, “sınav türüne ilişkin görüşler” ve “değerlendirmeye yönelik öneriler” ana temalarına ulaşılmıştır. Şekil 4’te kod-tema ilişkisi görselleştirilmiştir.

Şekil 4. Değerlendirmeye yönelik örtük programa ilişkin temalar ve alt boyutlar

Değerlendirmeye yönelik örtük program ana temasına ilişkin alt temalar öğrencinin başarılı olma ölçütü ve sınav türüne ilişkin görüşler şeklinde belirlenmiştir. Öğrencinin başarılı olma ölçütü üst sınıflardan çıkmış soruları almak, ezberlemek, sorgulayarak öğrenme, bilişimsel düşünme becerisi, yaparak yaşayarak öğrenme şeklinde kodlanmıştır. Sınav türüne ilişkin görüşler ise test olmalı, bilgisayar üzerinde olmalı şeklinde kodlanmıştır.

Öğrencinin başarılı olma ölçütü

Öğrencinin başarılı olma ölçütü de örtük programı şekillendiren unsurlardan birisidir. Bu bağlamda öğrencilerin görüşleri betimlenmiştir.

"...Çok araştırmak merak etmek sorgulamak düşünmek gerekir. Yetinmemek bence. Zaten merak edince insan uygulamaya yönelik merak eder bu tür bilgisayar derslerinde. Bu derste uygulamak çünkü soru geldiğinde gözünüzün önünde canlandırabilirsiniz başarılı olursunuz. Ezberlediğinizde bir şeyi bir şeye dönüştüremiyorsanız bunun bir faydası yok. Mesela eğitim bilimlerinde ezberlerseniz size faydası olabilir bunun. Ama uygulamalı derslerde bunun böyle olacağını düşünmüyorum.."(Ö1)

"...Yapmak gereken tek şey önceki sınıflardan bir arkadaşınız olacak daha geçmiş yıllardaki soruları alacaksınız. Çok dürüst cevap veriyorum. Ben kesinlikle testten memnun değilim aslında. Sorular aynı. Değişmiyor. Ben niye değişmeyen soruları tekrar tekrar çözeyim ki..."(Ö8)

"...Bir kere ezber yeteneğiniz kuvvetli olacak. Sınav notundan dolayı böyle düşünüyorum. Ordan burdan not kırdım. Böyle olursa öğrenci ezberle teşvik edilir. Öğrenemez. Şöyle düşünün nattan kırdım deyince, çocuk ezberler. Ama kendi eve gitse farklı şeyler denese o daha kalıcı olur bence.."(Ö5).

“...Bir kere bilgisayarı sevmesi gerek. Hani bilgisayarla hiç ilgilenmemiş sadece oyun oynamış kişi yapamaz kodlamayı anlamaz bile. Buna karşı yeteneğinin kesinlikle olması gerektiğini düşünüyorum bir insanın bu kodlamayı yapabilmesi için..”(Ö9).

Öğrenciler ile yapılan görüşme kayıtları incelendiğinde, Ö1 dersten başarılı olmak için çok sorgulama yapmak gerektiğini, merak duygusunun olması gerektiğini ve ezber yapmamak gerektiğini düşünmektedir. Öte yandan Ö8 dersi geçmek için üst sınıftan bir arkadaşın yeterli olduğu görüşündedir. Sorular değişmediği için bu yöntem yeterli olmakta şeklinde görüş bildirmiştir. Ö5 ise kesinlikle ezberin dersi geçmek için yeterli olacağı görüşündedir. Ö9 bilişimsel düşünme becerisinin başarılı olma ölçütü konusunda ilk başta geldiğini düşünmektedir.

Sınav türüne ilişkin görüşler

Öğrencilerin sınav türlerine ilişkin görüşlerini, değerlendirme sürecindeki deneyimleri ile geliştirdikleri ortaya çıkmaktadır. Bu durum değerlendirme sürecinin gizli etkisi olarak ele alınmıştır. Öğretmenler tarafından uygulanan sınav türünün öğrenciler için gizli mesajlar içerdiği belirlenmiştir. Gözlem verileri öğrencilerin “çoktan seçmeli test” olmak isteklerini dile getirdiklerini ve çoktan seçmeli testi daha çok tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. Değerlendirmede ölçme aracı olarak çoktan seçmeli test kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda sunulmuştur.

“...Bence insan klasikte yanlışı göremiyor. Testte insan aynı anda hem yanlışı hem doğruyu görebiliyor. Bu biraz ezberciliğe kaçıyor ama sistem bunu gerektiriyor. Bilgisayar üzerinden yaparsak doğru yanlışı görebiliriz ama bilgisayar derslerinin klasik olabileceğini hiç düşünmüyorum. Şu sorunun çıktısı nedir yazımız gibi. çünkü bizim beynimiz makine değil. Bilgisayar üzerinde olabilir. Kolaya kaçmak manasında test tercih ederim. Ama uygulamaya dönük olduğunda başarıyı yüzde kaç sağlayabilirim bilmiyorum. Ama test olduğunda bu budur bu değildir. Bunu biliyorum bu değildir dediğimde bilebileceksem test. ..”(Ö3)

“...Veri tabanında şöyle bir şey var. Açık uçlu yapılacak. Açık uçluda noktasını unutsan o kod çalışmıyor o sorunun üstü çizilecek gidecek. Yani şey yapamacaksınız. Mutlaka nokta virgöl unutulacak. Kod yazma dersleri için klasik olmamalı. Bilgisayar üzerinden olabilir ama o zamanda zaman sıkıntısı olur..”(Ö6)

“...Olmaması gereken kesinlikle, biz bilgisayar öğreniyoruz hani kodlama bir virgülle her şey değişebiliyor. Kesinlikle bilgisayar üzerinde olması gerektiğini düşünüyorum. hem daha kalıcı olur hem ileride gerçekten de bilgisayar alanında daha iyi iş bulabiliriz. Ama kağıt üzerinde her iki türlü sınavı da ben kesinlikle tercih etmiyorum öyle olmaması gerek insan anlamıyor aklından uçar gider.

Ama orada bir şey yaparken a bunu buldum a bunu buldum filan deyince o insanın aklında kalıyor. Ya aslında benim işime gelen test. Olsun hemen kurtulayım. Test olsun isterim. Ama olması gereken kesinlikle bilgisayar üzerinden. kalıcı oluyor..”(Ö2)

Yukarıdaki görüşme kayıtlarından yapılan alıntılarda; öğrenciler çoktan seçmeli testi daha çok tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Değerlendirme anlayışının gerçekte uygulanan değerlendirme anlayışı ile uyusmaması örtük program kapsamında ele alınabilir. Öğrenciler test türünü seçmekte ve bunun işine geldiğinden bahsetmektedir. Öğrencilerin ezberlemenin çoktan seçmeli testte başarılı olmak için yeterli olduğunu düşündükleri bu nedenle bu test türünü tercih ettikleri ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin öğrendiklerini tam olarak ölçmediğini düşünmelerine rağmen yüksek not almak için çoktan seçmeli testi tercih etmeleri, öğrencilerin öncelikli amacının öğrenmek değil yüksek not almak olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Elde edilen bulgular doğrultusunda, veritabanı dersinde sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinden, öğretme-öğrenme etkinliklerinden, öğretim elemanı-öğrenci, öğrenci-öğrenci etkileşiminden ve değerlendirme sürecinin örtük programı etkilediğine yönelik sonuçlar betimlenmiştir.

Sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinden kaynaklanan örtük programın, fiziki ortam problemleri ve fiziki ortam önerilerini içerdiği belirlenerek bu unsurların örtük programı nasıl etkilediğine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda sunulmuştur:

Eğitim öğretim faaliyetlerinin önemli bir kısmının gerçekleştiği yer olan sınıfların,oturma düzeni ve sınıfta bulunan araç-gereç, mobilya, resim vb. ile donatılma biçimi, öğrenci sayısı gibi fiziki düzenlemeler ve özellikler örtük programı temsilden unsurlar içermektedir (Yüksel, 2004a). Sınıf düzeninin U oturma düzenine göre yapıldığı, ancak orta sıralarda da bilgisayar olduğundan tam bir U düzeni olmadığı belirlenmiştir. Sınıf ortamını düzenleme, öğrencilerin sınıf içindeki yerlerini algılamalarını, uygun olabilecek etkinlik çeşitlerini ve onlardan nasıl yararlanmaları gerektiğini etkilemektedir (Burden,1995). Ayrıca öğrenci sayısı fazla olduğundan her bir öğrenciye bir bilgisayar düşmemekle birlikte, bazı bilgisayarlarda internet problemi olduğu belirlenmiştir. Gair ve Mullins'e (2001) göre, eğitim öğretim için hazırlanmış olan sınırlı fiziksel çevre, eğitimcilerin pedagoji ile ilgili tercihlerini sınırlamakta ve yenilikçi programlardan alıkoymaktadır. Hesapçıoğlu (1994) okul yapılarının mimari biçimlerinin, bir okulda bulunan araç gereçlerin ve sınıf başına düşen öğrenci sayısının, belli bir tür öğretime izin verdiğini belirtmektedir. Öğrenciler çok fazla sandalye olması ve ses çıkmaması, sınıfın

küçük olması, masanın niteliksiz bir yerde olması, bilgisayar sayısındaki azlıktan, internet problemlerinden kaynaklanan problemlere yer vermiştir. Öğrenciler daha geniş bir sınıf istediklerini, pencerelerin yenilenmesi gerektiğini, sınıf oturma düzeninin değiştirilmesi gerektiğini ve ısı ve ışık için önlemler alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Sınıfın öğrenme ve öğretme etkinliklerinden kaynaklanan örtük programın, öğretim elemanının beklentileri, öğretim elemanının söylem ve eylemlerindeki çelişkili durumları ve öğrencilerin beklentilerini içerdiği belirlenerek bu unsurların örtük programı nasıl etkilediğine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda sunulmuştur:

Okulların kurumsal beklentileri, okul yaşamının öğrencilere kazandırdıkları ve eğitim hedeflerinin beklentilerinin tam olarak örtüştüğünün söylenemeyeceğini ileri süren Jackson, örtük programı gizli mesajlar yolu ile iletilen okulların resmi olmayan beklentileri olarak açıklamıştır (Jackson, 1968). Öğretmenin öğrencilerden beklentileri, örtük programın en önemli unsurları arasındadır. Öğretmenler öğretme-öğrenme sürecinde görüş, inanç, değer ve beklentilerini gerek açıkça, gerekse örtük bir şekilde öğrencilerine iletmektedir (Yüksel, 2004a). Araştırma da dersin öğretim elemanının öğrencilerden üst düzey akademik beceri beklediğini belirtmiştir. Ayrıca öğrendiklerini otantik öğrenme yoluyla öğrenmelerini beklemektedir. Öğretim elemanının, söylem ve eylemlerindeki çelişkili durumlar yalnızca değerlendirme türünde ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanı değerlendirmeyi test yapacağını söylemiş, ardından fikrini değiştirip klasik yapmaya karar vermiştir. Yılman (2006), özellikle öğrenciler açısından bakıldığında öğretmenlerin söylediklerinden daha çok yaptıkları, eylemleri ve ortaya koydukları davranışların büyük bir değer ve anlam taşıdığını belirtmektedir. Kağıtçıbaşı (1996), kaynağın uzmanlığın ötesinde, güvenilir de olmasının, hedefi etkileyebilmesi için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Öğrenciler yüksek beklenti olmamasını, öğretim elemanının bilenle bilmeyeni ayırt etmesi gerektiğini, öğrencinin notla tehdit edilmemesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Synder'e göre (1971) örtük program, öğrencilerin resmi programa verdikleri tepkiler sonucunda öğrenciler tarafından şekillenmektedir. Bloom'a göre (1995) okuldaki öğrencilerin birbirleriyle karşılaştırılmalarına dayanan bağıl yargıların çok yaygın olduğu görülmektedir. Bu yaygınlık, gözükmeyen öğretim programının bazı yönlerini gözlenebilir ve daha doğrudan bir yaklaşımla incelenebilir bir hale getirmektedir. Görüşme kayıtlarında bir öğrencinin "... bilenle bilmeyeni ayırt etmesi gerek..."(Ö5) bu durumda örtük olarak yapılmalıdır. Ayrıca Memişoğlu (2004) kişilerin kendilerini ancak rahat ve güvenli hissettikleri ortamlarda ifade edebileceklerini tehdit edici, kınayıcı bir ortamın bireyi savunucu olmaya iteceğini ve duyguların dile getirilmesinin güçleşeceğini belirtmektedir. Öğrencilerin beklentilerini ifade edip edemediklerine yönelik olan soruda "...

cesaret edemiyorum, sınıftan destek bulamıyorum..." (Ö4) cümlesi de bunu destekler niteliktedir.

Sınıfın etkileşimden kaynaklanan örtük programın, öğrenci-öğrenci etkileşimi ve öğrenci-öğretim elemanı etkileşimini içerdiği belirlenerek bu unsurların örtük programı nasıl etkilediğine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda sunulmuştur:

Öğretim elemanının sınıfın kalabalık olmasından dolayı herkesle ilgilenmeye çalıştığı dolayısıyla bunun zaman aldığı ve çok başarılı olmadığını belirtmektedir. Ancak buna rağmen dersin hocasının elinden geleni yaptığına vurgu yapmaktadır. Ayrıca öğretim elemanının disiplinli olduğuna vurgu yapılmıştır. Öğrencilerden derse zamanında girmelerini ve mutlaka buna uymalarını istediği de bu bulguyu kanıtlar niteliktedir. Ancak öğretim elemanına rahatlıkla soru soramadıklarını, sorduklarında tersleneceklerinden korktuklarını da belirten öğrenciler olmuştur. Diğer taraftan ders dışı konuşmaların dersi süistimal ettiğinden yakınılmaktadır. Aynı zamanda dersin hocasının derste argo kelimeler kullanması da öğrencileri rahatsız etmektedir. Öte yandan öğretim elemanının derste kızları daha fazla teşvik ettiği de bulunan bir bulgudur. Bir fakültenin öğretim elemanları ile öğrenciler arasındaki ve öğrencilerin kendi aralarındaki sosyal ilişkileri örtük program hakkında bilgi edinmemizi sağlar (Townsend, 1995). Öğrencilerin birbirleri ile etkileşimine dayalı soruların analizinde bireysel öğrenme yönelimli oldukları ve bazı öğrencilerin cinsiyetçi davrandıkların bulunmuştur. Sınıfın değerlendirmeye yönelik örtük programın, öğrencinin başarılı olma ölçütü ve sınav türüne ilişkin görüşleri içerdiği belirlenerek bu unsurların örtük programı nasıl etkilediğine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda sunulmuştur:

Öğrenciler ile yapılan görüşme kayıtları incelendiğinde, öğrenciler dersten başarılı olmak için çok sorgulama yapmak gerektiğini, merak duygusunun olması gerektiğini ve ezber yapmamak gerektiğini düşünmektedir. Öğretmen öğrencilerin kavrayarak öğrenmelerini, kendilerine sunulan bilgileri sorgulamalarını isteyebilir. Ancak öğrencilerin her bilgiyi ezberleme alışkanlığı ya da dersle ilgili her şey ders kitabında var anlayışı nedeniyle öğretim elemanı bu isteğini yerine getiremez. Bu durumda örtük program öğretim elemanının etkisinden çok öğrenci özellikleri ile şekillenmektedir (Yüksel, 2004a). Başarı, öğrencilerin yaptığı faaliyet ve davranışlarla değil, sınavlarda aldığı notlarla olmaktadır. Dolayısıyla okullarda değerlendirme sistemi not üzerine kuruludur. Öğrencilerin not için çalıştıkları inkar edilemez (Yüksel, 2004a). Sambell ve McDowell'e göre (1998) öğrenciler değerlendirmeye ilişkin kendi yorumları algıları ve hareketleri yoluyla örtük programı oluşturmaktadır. Öğrenciler dersi geçmek için üst sınıftan bir arkadaşın yeterli olduğu görüşündedir. Sorular değişmediği için bu yöntem yeterli olmakta şeklinde görüş bildirmiştir. Bazı öğrenciler kesinlikle ezberin dersi geçmek için yeterli

olacağı görüşündedir. Öte yandan bilişimsel düşünme becerisinin başarılı olma ölçütü konusunda ilk başta geldiğini düşünenlerde vardır. Öğrenciler çoktan seçmeli testi daha çok tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Değerlendirme anlayışının gerçekte uygulanan değerlendirme anlayışı ile uyusmaması örtük program kapsamında ele alınabilir. Öğrenciler test türünü seçmekte ve bunun işine geldiğinden bahsetmektedir. Öğrencilerin ezberlemenin çoktan seçmeli testte başarılı olmak için yeterli olduğunu düşündükleri bu nedenle bu test türünü tercih ettikleri ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin öğrendiklerini tam olarak ölçmediğini düşünmelerine rağmen yüksek not almak için çoktan seçmeli testi tercih etmeleri, öğrencilerin öncelikli amacının öğrenmek değil yüksek not almak olduğu söylenebilir. Yüksel'e göre (2004a), öğrenciler sınavlara hazırlanırken öğretim elemanının üzerinde çok durduğu yerlere daha fazla çalışarak bunları ezberlemesi gerektiğinin farkına varmaktadır. Sonuçta öğrenci sınavları başarmak ve sınıfını geçmek istiyorsa öğretmenin taleplerine uymak durumundadır. Bu taleplere uyan öğrenciler büyük ölçüde sınavlarda başarılı olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Bloom, B. S. (1995). İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme. (Çev: D.A. Özçelik). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Burden, P. R. (1995). Classroom management and discipline: Methods to facilitate cooperation and instruction. New York: Longman Publishers.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Çubukçu, Z. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Karakter Eğitimi Sürecinde Örtük Programın Etkisi. Kuram ve Uygulama Eğitim Bilimleri, 12 (2), s. 1513-1534.
- Gair, M. ve Mullins, G. (2001). Hiding in plain sight. E. Margolis (Ed.). The Hidden Curriculum in Higher Education. New York: Routledge.
- Gordon, D. (1982). The concept of the hidden curriculum. *Journal of Philosophy of Education*. 16(2), 187-198.
- Hesapçioğlu, M. (1994). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım Ltd. Sti.
- Jackson, P. W. (1968). *Life in classrooms*. New York: Holt, Rinehart and Winston Inc.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *İnsan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Basım Yayım Dağıtım.
- Lynch, K. (1989). The hidden curriculum: Reproduction in education, a reappraisal. Philadelphia: The Falmer Press.
- McLaren, P. (2011). Okullarda Yaşam: Eleştirel Pedagojiye Giriş. M. Tekin (Çev.), Eleştirel Pedagoji: Temel Kavramlara Bir Bakış, s. 287-330. M. Y. Eryaman ve H. Arslan (Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Memişoğlu, S. P. (2004). Sınıfta iletişim ve grup etkileşim süreci. M. Şişman & S. Turan (Ed.) *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Öğreti, PegemA Yayınları
- Portelli, J. P. (1993). Exposing the hidden curriculum. *Journal of Curriculum Studies*. 25(4), 343-358.
- Sambell, K ve McDowell, L. (1998). The construction of the hidden curriculum: Messages and meanings in the assessment of student learning. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 23(4), 391-396.
- Snyder, B. R. (1971). *The hidden curriculum*. New York: Alfred A. Knopf.
- Tezcan M. (2003). Gizli Müfredat: Eğitim Sosyolojisi Açısından Bir Kavram Çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (1), s. 53-59
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılman, M. (2006). *Türkiye’de öğretmen eğitiminin temelleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yüksel, S. (2004a). Örtük program: Eğitimde saklı uygulamalar. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yüksel, S. (2005) —Kolberg ve Ahlak Eğitiminde Örtük Program: Yeni İlköğretim Programlarında Yer Alan Ahlaki Değerleri Kazandırma İçin Bir Açılım, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, s.5.2,ss.307-328.

Extended Abstract

The purpose of this research is to examine the effect of the hidden curriculum in the database course. In this direction, the aim of the study is to reveal the physical environment, methods, learning-teaching interaction, student-student, student-instructor interaction and the implicit program resulting from the evaluation process. The following research questions have been determined within the framework of this general purpose.

- How does the hidden curriculum, which derives from the physical environment and regulations of the class, affect the database lesson?
- How does the hidden curriculum from teaching-learning activities affect the database lesson?
- How does the hidden curriculum from the student-student interaction affect the database lesson?
- How does the hidden curriculum from the evaluation process affect the database course?

In the context of the purpose of this study, a case study method used in qualitative research methods which examined the hidden curriculum resulting from the physical environment, method, learning-teaching interaction, student-student, student-instructor interaction and evaluation process. A single unit of analysis is used as a whole to understand the changes and processes occurring in the relevant situation, so the holistic single case design is used. The case study is a research method that is used in cases where there is more than one source of data and it is not clear from the precise lines of the boundaries between the actual content and the content in the case (Yin, 1984, Akt: Yıldırım & Şimşek, 2005). In case studies, more than one data collection tool is used to collect more in-depth information (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2009). In the holistic single case pattern, there is a single unit of analysis (an individual, an institution, a program, a school, etc.) (Yıldırım & Şimşek, 2005). In this study, the projected unit is considered to be the only case. This research was carried out in two stages. In the first phase, in the spring semester of 2017-2018 academic year, the Database Course at the Computer Education and Instructional Technology Department of Çukurova University was observed for three weeks (9 hours). In the second stage of the study, the students of the same course (9 students) were interviewed after the observations. Five of the students were female and four of them were male. In the qualitative research, it was aimed to collect in-depth information from data collection methods by using observation and interview method. For this purpose, 9 students with low, medium and high grades were selected according to the scores of the students. The semi-structured observation form was developed by making some corrections according to the expert opinions. In the

observation form, physical environment and regulations of the class, teaching-learning activities, teaching-student interaction and evaluation topics were included. During the observation, the data were recorded via a note observation form and 9-page written text was obtained. Data were collected during the 9-hour events between March and April 2018. Semi-structured student interview form was used as second data collection tool. Interview questions were prepared for the interview forms based on the related literature and detailed the research problem and expert opinion was received for scope validity. Based on the feedback, the questions were rearranged and 11 questions were formed. During the meeting, the subjects such as the physical situation of the class, instructor and student expectations, conflicting situations, teaching staff and student interactions, the behaviors of the instructor and students, and the success criteria were discussed. The interviews were conducted by recording the voice with the permission of the participants. Then these records are written text in computer environment. The participants' comments during the interview were written in the same way and a written text of 17 pages was obtained. The identity information of the students interviewed in order to resolve the ethical issues has been kept confidential and is defined with the codes eri Ö1, Ö2 and Ö3 Etik in the reporting of the research. In addition, three database courses were analyzed by structured observation technique for nine hours in line with the observation form prepared in this study. In order to solve the ethical problems, the observations were reported as GD1, GD2 and GD3. In the light of the findings obtained, the results of the database course show that the physical environment and regulations of the class, teaching-learning activities, teaching staff-student, student-student interaction and evaluation process affect the implicit program. It was determined that the classroom layout was made according to the U seating arrangement, but in the middle rows it was not a complete U-layout. In addition, the number of students in each student did not fall into a computer, some computers have been identified as internet problems. Students have too many chairs and voices, the small class, the unqualified space of the table, the lack of computers, problems caused by internet problems. The students emphasized that they want a wider class, that the windows need to be renewed, the class seating needs to be changed and that measures should be taken for heat and light. Research also stated that the instructor of the course expects high-level academic skills from the students. He also expects to learn what he has learned through authentic learning. The contradictory situations in the lecturer, his / her discourse and actions have emerged only in the type of evaluation. The instructor said that he would test the evaluation, then changed his mind and decided to make it classic. The lecturer states that because the class is crowded, he tries to take care of everyone and that this takes time and is not very

successful. However, he emphasizes that the instructor did his best. In addition, it was emphasized that the instructor was disciplined. This finding is evidenced by the fact that the students were asked to enter the class in a timely manner. However, there were students who stated that they could not ask questions easily and feared that they would reverse when asked. On the other hand, it is complained that extracurricular lectures are abusing the lesson. At the same time, the teacher's slang words in the lesson using the students are disturbing. On the other hand, it is also found that the instructor encourages more girls in the class. In order to be successful in the course, the students think that there should be a lot of questioning, a sense of curiosity and no need to memorize. Students are of the opinion that a high-class friend is enough to pass the course. Since the questions do not change, this method is sufficient. Some students believe that it will certainly be enough to pass the memorizing lesson. On the other hand, there are those who think that computational thinking ability comes first in the criterion of being successful. The students stated that they prefer the multiple choice test. The students choose the type of test and mention that it works. It appears that students prefer this type of test because they think that memorization is sufficient to succeed in a multiple-choice test.